

PRO MEMORIA

(ze zbiorów IS PAN)

JERZY MORAWSKI
(9 IX 1932–26 II 2023)

Odszedł rok temu. Wieloletni redaktor naczelny serii *Musica Medii Aevi* i *Monumenta Musicae in Polonia*, aktywny naukowo jako autor książek, artykułów i haseł encyklopedycznych, edytor utworów powstałych w średniowieczu oraz w XVIII i XIX w., redaktor *Encyklopedii muzycznej PWM*, organizator konferencji muzykologicznych, aktywny członek Związku Kompozytorów Polskich, popularyzator muzyki współorganizujący koncerty nowo odnajdowanego repertuaru i prowadzący audycje radiowe, dobry Kolega z Zakładu Muzykologii Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk.

Jerzy Morawski urodził się w Warszawie. W l. 1951–58 na Uniwersytecie Warszawskim studiował muzykologię (pracę magisterską – *Polifonia szkoły burgundzkiej* – napisaną pod kierunkiem prof. Józefa M. Chomińskiego obronił w 1958 r.), a w l. 1953–57 w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej (obecnie Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina) kompozycję i teorię (dyplom w 1957 r.) oraz fortepian (dyplom w 1961 r.). W 1970 r. w Instytucie Sztuki PAN obronił pracę doktorską pt. *Sekwencje cysterskie w Polsce do połowy XVI wieku*¹, napisaną pod opieką naukową J.M. Cho-

¹ Wyd. jako *Polska liryka muzyczna w średniowieczu: repertuar sekwencyjny cystersów: (XIII–XVI w.)*,

mińskiego, w 1997 r. habilitował się na Uniwersytecie Jagiellońskim na podstawie książki *Recytatyw liturgiczny w średniowiecznej Polsce*², w 2005 r. otrzymał tytuł profesora nauk humanistycznych.

Od 1953 r. był związany z Państwowym Instytutem Sztuki (od 1959 r. Instytutem Sztuki PAN), gdzie niemal pięćdziesiąt lat (1956–2004) był zatrudniony etatowo w Zakładzie Historii i Teorii Muzyki (dzisiejszym Zakładzie Muzykologii). Początkowo współuczestniczył w tworzeniu *Słownika muzyków polskich*³, w l. 1963–67 pełnił funkcję sekretarza naukowego Zakładu, był założycielem i redaktorem naczelnym serii *Musica Medii Aevi* (wydawanej w l. 1965–91), kierował Pracownią Historii Muzyki (1970–78), był redaktorem naczelnym serii *Monumenta Musicae in Polonia* (1972–2004), zastępcą dyrektora Instytutu (1978–81), kierownikiem Pracowni „Monumenta Musicae in Polonia” (1985–92).

Pracując w Instytucie Sztuki, równocześnie prowadził okresowo zajęcia dydaktyczne z historii muzyki średniowiecza, najpierw na Uniwersytecie Warszawskim (1968–70), następnie (1970–74) w Akademii Teologii Katolickiej (obecnie Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego), wreszcie na Uniwersytecie Jagiellońskim (1971–84, 1999/2000). Z działalnością nauczyciela akademickiego wiązało się przygotowanie książki *Teoria muzyki w średniowieczu: wybrane zagadnienia*⁴.

Jerzy Morawski otrzymał liczne odznaczenia, w tym: „Zasłużony Opolszczyźnie” (1974), Srebrny Krzyż Zasługi (1975), „Zasłużony dla ochrony zabytków” (1979), Złoty Krzyż Zasługi (1985), Krzyż Oficerski Orderu Odrodzenia Polski (2014).

Badania Jerzego Morawskiego dotyczyły zasadniczo muzyki i teorii muzyki z dwóch zakresów chronologicznych – średniowiecza i okresu od II poł. XVIII do pierwszych dekad XIX wieku. Wszystkie jego prace cenzusowe oraz o charakterze dydaktycznym i syntetycznym, jak tom poświęcony wczesnemu średniowieczu w Polsce, wydany po angielsku i po polsku w ramach wielotomowej serii *The History of Music in Poland / Historia Muzyki Polskiej* w oficynie Stefana Sutkowskiego⁵, należą do mediewistyki muzycznej. Tę problematykę podejmował także w większości spośród około pięćdziesięciu artykułów i recenzji naukowych na różne tematy⁶, z których trzeba wymienić te dotyczące gatunków chorałowych: sekwencji cysterskich, hymnów, tropów i recytatywu liturgicznego oraz teorii muzyki i kultury muzycznej (w tym szkolnictwa) na Śląsku i w Krakowie. Jako edytor i redaktor przygotował antologię *Musica Antiqua Polonica: Średniowiecze*⁷ oraz wydał *Historię rymowaną*

2 Warszawa 1996 (= Historia Muzyki Polskiej 9).

3 *Słownik muzyków polskich*, red. Józef Chomiński, t. 1–2, Kraków 1964, 1967.

4 Wyd. Warszawa 1979.

5 Tu *The Middle Ages, part 1: Up to 1320*, przekł. John Comber, Warszawa 2003 (= The History of Music in Poland 1/1); w polskojęzycznej wersji jako *Średniowiecze, cz. 1, do roku 1320*, Warszawa: 2006 (= Historia Muzyki Polskiej 1/1).

6 Szczegóły zob. w: „Jerzy Morawski – bibliografia”, *Muzyka* 57 (2012) nr 3, s. 17–21.

7 *Musica Antiqua Polonica. Antologia / Anthology. Średniowiecze / The Middle Ages*, t. 1, *Monodia / Monody: Wielogłosowość / Polyphony*, red. Jerzy Morawski, utwory przyg. do wyd. Hieronim Feicht, Jerzy Morawski i in.; t. 2, *Noty*, red. Jerzy Morawski, Kraków [1972].

o św. Jadwidze i Historię rymowaną o św. Wojciechu⁸. Badania mediewistyczne stymulował jako redaktor ośmiu tomów *Musica Medii Aevi*, a ich wyniki upowszechniał także współpracując z muzykami, zwłaszcza z zespołami Warszawskiej Opery Kameralnej pod dyrekcją Stefana Sutkowskiego, przygotowującymi na podstawie udostępnianych przez niego materiałów nutowych koncerty i nagrania⁹.

W różnych okresach życia naukowego zajmował się także badaniami i edycjami muzyki klasycyzmu i romantyzmu. Niewątpliwie z jego edukacją pianistyczną pozostają w związku pierwsze opublikowane artykuły naukowe Jerzego Morawskiego, które dotyczą kompozycji Chopina i Liszta¹⁰. Do twórczości muzycznej z XVIII i XIX w. powrócił po roku 1980, publikując teksty poświęcone utworom Jana Stefaniego i Jana Dawida Hollanda oraz tradycji chorałowej na wschodnich ziemiach Rzeczypospolitej w XVIII stuleciu¹¹. W latach dziewięćdziesiątych XX w. i w XXI stuleciu wiele pracy poświęcił edycjom muzyki klasycznej i wczesnoromantycznej. Ukazały się wydania kompozycji wspomnianych Stefaniego¹² i Hollanda¹³ oraz Jana Witkowskiego¹⁴ i przede wszystkim Józefa Elsnera¹⁵.

Za czasów redakcji naczelnej Jerzego Morawskiego w *Monumenta Musicae in Polonia*, we współpracy z redaktorami trzech podserii (*Opera omnia*, *Tractatus de musica* i *Collectanea musicae artis*), Zygmuntem M. Szweykowskim, Zofią Chechlińską, Jerzym Kowalewiczem, Juliuszem Domańskim i Piotrem Poźniakiem, zostało wydanych dziewięć pozycji w piętnastu tomach. W podserii *Bibliotheca antiqua*, którą Jerzy Morawski powołał i której był redaktorem, ukazało się niemal dwadzieścia tomików faksymilowych edycji zachowanych w starodrukach traktatów muzycznych oraz zbiorów Mikołaja Zielenieckiego *Communiones et Offertoria torius anni* (Wenecja 1611)¹⁶.

W mojej pamięci dominuje obraz Jerzego Morawskiego siedzącego przy biurku nad porządnie ułożonymi rękopisami czy maszynopisami tekstów, które redagował, lub nad przykładami nutowymi przygotowywanymi do opublikowania w książkach i artykułach. Pracował systematycznie, zawsze w tych samych godzinach, w pełnej koncentracji,

8 *Historia rymowana o św. Jadwidze*: „*Fulget in orbe dies*”, transkrypcja i opr. Jerzy Morawski, Kraków 1977; *Historia rymowana o św. Wojciechu*: „*Benedic regem cunctorum*”, transkrypcja i opr. Jerzy Morawski, Kraków 1979.

9 *Ludus Passionis*: „*Gra o Męce i Zmartwychwstaniu*”; *Dramat liturgiczny o zwiastowaniu*: „*In annuntiatione Beatae Mariae Virginis*”; „*Benedic regem cunctorum*” – oficjum rymowane o św. Wojciechu. Szczegóły dotyczące wykonawców, czasu i miejsc koncertów zob. w: „Jerzy Morawski – bibliografia”, s. 23.

10 „Technika sekwencyjna w Mazurkach Chopina”, *Muzyka* 4 (1959) nr 4, s. 63–73; „Faktura fortepianowa Liszta”, *Muzyka* 7 (1962) nr 1, s. 29–38.

11 Szczegóły w „Jerzy Morawski – bibliografia”, s. 19–21.

12 Jan Stefani, *Sześć partii na kameralny zespół instrumentów dętych*, wyd. Jerzy Morawski, Kraków 1984 (= Źródła do Historii Muzyki Polskiej 29).

13 Jan Dawid Holland, *Utwory fortepianowe*, wyd. Jerzy Morawski, Warszawa 1994.

14 Jan Witkowski, *Polonezy na fortepian*, wyd. Jerzy Morawski, Warszawa 1994.

15 Józef Elsner, *Msza, Graduał i Offertorium op. 13*, wyd. Jerzy Morawski, Warszawa 1993; Józef Elsner, *Utwory fortepianowe / Piano works*, wyd. Jerzy Morawski, Warszawa 2016 (= Monumenta Musicae in Polonia: Opera selecta).

16 Zob. <http://www.ispan.pl/pl/dzialalnosc-badawcza/zaklad-muzykologii/pracownia-historii-muzyki/monumenta-musicae-in-polonia-2214>.

przerywanej, a może i nie, na zgaszenie jednej połówki papierosa i zapalenie następnej. Przez wiele lat siedzieliśmy twarzą w twarz, z rzadka odrywając się od naszych papierów, żeby wymienić kilka słów czy zdań. Dłuższe rozmowy, związane z zadaniami serii *Monumenta Musicae in Polonia*, prowadziliśmy, kiedy się specjalnie na nie umówiliśmy. Pogaduszki na tematy różne odbywały się w przerwie na kawę, przy okrągłym stole w pokoju redakcji kwartalnika *Muzyka*, gdzie o 11-tej gromadzili się pracownicy Zakładu, zaprzyjaźnieni historycy sztuki z Instytutu, a często także goście z różnych ośrodków muzykologicznych w Warszawie i z innych miast. Tam można było poznać Jerzego Morawskiego erudytę, miłośnika i znawcę nie tylko muzyki, lecz także teatru i literatury pięknej, szczególnie rosyjskiej, którą czytał w oryginale i o której chętnie dyskutował. Tam pokazywał swoje specyficzne poczucie humoru, pozwalając również młodszym kolegom na włączanie się w dowcipne gry słowne. Zdarzały się nam też wyjazdy konferencyjne, podczas których zupełnie ulatywał dystans charakterystyczny dla naszego wspólnego gabinetu. Stawał się dobrym kolegą, znakomitym przewodnikiem, zawsze znakomicie przygotowanym do wyjazdu i chętnym do pomocy. Z muzykologicznej konferencji rosyjsko-polskiej, jaka miała miejsce w Rosyjskim Instytucie Sztuki w Petersburgu w 1994 r., zapamiętałam go także jako duszę dwustronnych spotkań towarzyskich. Dzieliłam z Jerzym Morawskim i jego małżonką panią Kasią (dr Katarzyną Morawską) upodobanie do wędrówek po lasach i zbierania grzybów. Było mi szczególnie miło, gdy zapraszali mnie do swojej kompanii podczas niedzielnych wypadów na grzybobrania pod Warszawą czy dalej, w okolicach Zambsk Kościelnych nad Narwią, gdzie mieli domek na działce.

Będąc na emeryturze, Jerzy Morawski przygotowywał wydanie w *Monumenta Musicae in Polonia* utworów Józefa Elsnera, najpierw fortepianowych¹⁷, a następnie kameralnych, którym poświęcił ostatnie lata i miesiące życia, doprowadzając to bardzo obszerne, dwutomowe dzieło do takiego stanu, że po przeprowadzaniu przez dr. Jakuba Chachulskiego redakcji można je skierować do druku. Nie miałam już okazji widzieć, jak siedzi przy biurku i systematycznie, w pełnej koncentracji (z pewnością bez papierosa, bo nałóg pokonał wiele lat temu), pracuje nad partyturami kompozycji Elsnera, nad tekstami wstępu i komentarzy. Z podziwem, ale i wielkim smutkiem, obserwowałam z oddali jego zmagania z bardzo poważną chorobą, pomimo której nadal rozwiązywał różnorakie problemy edytorskie. Analizując sukcesywnie otrzymywane do redakcji materiały czy realizując zamówienia potrzebnych mu źródeł i literatury, mogłam sobie doskonale wyobrazić, jak, kiedy to tylko było możliwe, zgodnie z wypracowanym przez lata systemem, realizował zadanie, którego się podjął. Do końca...

Barbara Przybyszewska-Jarminska

¹⁷ Zob. przyp. 15.